

מדוע אנו חוגגים חנוכה שמנה ימים?

ובנפשות בנינו, שזה לא נכון, והקב"ה עדיין אתנו, והוא שומר עלינו בין בא"י ובין בגלות, כי לא יטוש ה' את עמו ונחלתו לא יעזוב. ולאור זה נעיין שוב בכל השתלשלות הנס של חנוכה.

מאי חנוכה כשנכנסו יונים להיכל כו' פך אחד של שמן כו' שלא היה בו אלא להדליק יום אחד נעשה בו נס והדליקו בו שמנה ימים לשנה אחרת קבעום ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה. וידועה קושית הב"י [שהיא קושית הרבה ראשונים] מדוע הוצרכו שמנה ימים אם הנס היה רק שבעה, אבל באמת קודם כל יש להקשות קושיא אחרת, מדוע בכלל הוצרכו לנס של [שבעה או] שמנה ימים, שזה לא מוסבר בגמ' ולא ברש"י ולא בתוס', וכי מדוע לא יכלו להביא עוד שמן זית ביום השני והשלישי ולא יצטרכו לנס, הרי הר הזיתים הוא ליד ירושלים, מה היה רע אילו היה חנוכה רק יום אחד? פורים הוא רק יום אחד! והנה בודאי אין לומר שבאמת לא הוצרכו לשמנה ימים, והיה מספיק עוד יום או יומים אלא שכך היה המעשה שדלק לשמנה ימים, כמו שמשמע קצת מהלשון "נעשה בו נס והדליקו בו שמנה ימים", שהרי לא עושה הקב"ה נס בכדי, ובפרט נס גדול ומפורסם כזה, ובהכרח שזה היה נחוץ לעיקר הנס עד ששינה הקב"ה מטבע העולם לעשות דבר גדול כזה לפני כל העולם, וא"כ צריכים להסביר מה היתה הנחיצות?

והנה אף שבגמ' ובראשונים על הדף לא פירשו הדברים, אבל מצינו בראשונים אחרים שלשה הסברים לזה, דהב"י בסי' תר"ע כתב מדעת עצמו שכל ישראל היו בחזקת טמאי מת והוצרכו שבעת ימים לטהרה וביום השמיני כתשו זיתים, ובשם הר"ן כתב שהוצרכו לארבעה ימים הליכה הלך וחזור (שחלק אָשֶׁר היה ארבעה ימי הליכה, ובהכרח שהר הזיתים לא היה בנמצא), וטעם זה נמצא גם בעוד ראשונים כמו אבודרהם ואשכול, וכמה ראשונים מביאים טעם זה בשם הירושלמי אבל לא נמצא בירושלמי שלפנינו. ועוד טעם כתב באו"ז [הובא בשב"ח ח"א סי' קפ"ב] שהיו עסוקים שבעה ימים בבנין המזבח וכלי השרת, ופשוט לא היה להם זמן לכתוש זיתים עד היום השמיני. והנה לכל הטעמים זה בעיה טכנית, ואילו הוצרכו פחות או יותר אז היה הנס פחות או יותר, ואילו היה לוקח ששה עשר יום אז היה שבועים חופש מהבית ספר והישיבה. וגם ברור מזה שמצינו שלשה מהלכים בראשונים שאין בזה מסורה ברורה למה חגגו שמנה ימים, אלא שכל אחד מהראשונים הציע מדעתו הרחבה איזה הסבר לענין שמנה ימים, והיינו שהיה קשה להם כנ"ל מדוע שמנה ימים, ולכן הוצרכו לשער את סיבת הטעם, ולדברי כולם זה סיבה טכנית, אלא שנחלקו מה היא הסיבה הטכנית, ובמת אפשר שכולם אמת, וזה וזה גרם לדיחוי של שמנה ימים, וממילא הוצרך הנס להיות שמנה ימים. ולטעם האו"ז יצא שהקב"ה, שעשה את הנס הזה, הגביר את הנס כל יום כאשר ראה שהם עסוקים בבנין המזבח וכלי שרת, וכאשר ראה שגמרו את הפסיק את הנס ואז כתשו שמן, וזה דבר שאינו מובן לנו היטב. והרמב"ם סתם וכתב שהנר דלק שמנה ימים עד שכתשו זיתים והוציא שמן טהור, אבל לא ביאר מדוע הוצרכו שמנה ימים.

אבל לכאורה יש להוכיח ממקורות אחרים שזה אינו נכון, דהנה אף שהטור בהלכות חנוכה לא הסביר כלום בנידון

חנוכה מקץ תשפ"ב שלום רב

בכדי להבין מה באמת היה נס חנוכה ולמה קבועה להלל ולהודאה עד סוף כל הדורות צריכים להסביר מה שארז"ל וחשך על פני תהום זו גלות יון הרשעה שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזרותיה שהיתה אומרת להם כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל. ופירש"י כתבו לכם קרן השור, לפי שכיון שעשיתם תבנית שור, מאותה שעה גליתם בדעתכם שאין לכם חלק בו. וביאר מהר"ל "כי מצד העגל שעבדו ישראל את העגל מיד שנתן להם התורה, דבר זה מורה כי יש כאן סילוק והפרדה בעצם שלהם", והיינו שהיונים סברו שאף שבודאי מתחלה היה קשר מהותי בין הקב"ה ובין ישראל, שהרי כל העולם ידע על יציאת מצרים ועל מתן תורה, ואת זה אין להכחיש, אבל מכיון שחטאו ישראל בחטא העגל וכל המדרגה והכתרים של נעשה נשמע בטלו מן העולם, שוב אין הקב"ה קשור לישראל ואין ישראל קשורים להקב"ה, וממילא היום הם שוב אין משועבדים ליציאת מצרים והם יכולים לפנות לאלהי יון ולתרבות היונית שתציל אותם ויקבלו אותם כעם, והם הצליחו להשריש מחשבה כזו אצל חלק גדול של בני ישראל הידועים בתור המתיונים, דמכיון שחטאנו שוב הקב"ה עזב אותנו לאנחות, סילק את שכינתו מתוכנו, ועכשיו אנחנו יכולים לחפש לנו אלהים אחרים ולעבדם, וזה היה אלהי יון. זה היה מלחמה דתית, לא של כיבוש, ולא של מס, אלא מי הוא האלהים האמיתיים שאליהם משועבדים בני ישראל. [בסופו של דבר זה היה גם הנצרות וגם האיסלם, שהעם הנבחר תמיד באמת היה ישראל, אבל נשתנה המציאות, שהרי גם אנחנו מודים שמפני חטאינו גלינו מארצנו וחרב בית מקדשנו, ולי שיטתם בחר הקב"ה בעם אחר, לאפוקי את ישראל]

והיונים הצליחו בטענתם זו בתקופת בית שני, משום שאף שלאחר חטא העגל אמנם נכנסו בני ישראל לארץ ישראל ובנו שם את בהמ"ק שהיה לשם ולתפארת בכל העולם כולו, והיה נראה לכולם שהקב"ה וישראל חד הוא וכאילו חזר הקב"ה והשרה שכינתו בתוך בני ישראל כמו שהיה קודם העגל, אבל באמת לאחר כמה מאות שנים הרי נחרב הבית וגלו ישראל, ולכן אף שחזרו בני ישראל לארץ ישראל ובנו את בהמ"ק השני, אבל נכנסו היונים לבהמ"ק וטמאו את ההיכל, ונתצו את המזבח, וסילקו את השכינה משם, וזה היה בכדי להוכיח את שיטתם שאין לנו חלק באלקי ישראל, וממילא על עם ישראל לעבוד את אלהי יון. והאמת היא שכל שקר יש לו קצת אחיזות באמת, ולכן זה היה טענה מוצלחת אצלם, כי בית שני זה לא היה כמו הבית הראשון, לא היה בו ארה"ק, ולא היו בו עשרה נסים, ובאמת לא היתה השראת השכינה בו כמו שהיה בבית ראשון, והיונים שהרגישו את זה סברו שזה מעיד שהקב"ה פשט את הרגל עם בני ישראל, ועכשיו הם חפשים ובני חורין לעשות כרצונם, להיות עם חפשי בארצנו. ובאמת הם הוכיחו מתקופת בית שני שבאמת גם תקופת בית ראשון לא היתה אמיתית, וכבר מאז ימי חטא העגל ניתק הקב"ה את הקשר שלו עם עם ישראל, ולכן הם אמרו כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל, עוד מזמן תקופת העגל, אלא שהם הוכיחו את זה מתקופת בית שני. ועל זה סובב נס חנוכה, שבכל שנה אנו קובעים בנפשנו

זה, אבל בבעל הטורים בפרשת אמור (כד-א), לאחר שגמרה התורה את פרשת המועדים עם המועד האחרון של סוכות, ואז מתחיל הפסוק ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור, וכתב בעה"ט וז"ל סמך שמן זית לסוכה לומר שגומרין ההלל כל שמונת ימי חנוכה כדרך שגומרין אותו כל שמונת ימי החג, עכ"ל. ומקורו של בעה"ט הוא מהרוקח וז"ל וסמך שמן נרות לסוכה מה סוכה שמנה ימים אף חנוכה שמנה ימים עכ"ל. ובספר מטה משה לתלמיד המהרש"ל הוסיף ואמר להעלות נר ואח"כ יערוך את הנרות לרמז שבליילה ראשונה נר אחת ואח"כ מוסיף עוד נרות, ומשמע מכל אלו המקורות שביסודו חנוכה הוא שמנה ימים, ולא רק משום ההיכר תימצוי, וזה נלמד מהיו"ט של סוכות, אבל לא ביארו השייכות כלל בין סוכה לחנוכה, ורק מצינו דמיון ביניהם ששניהם ח' ימים, וכן בסוכות כידוע הוא זמן שמחתנו וברמב"ם איתא שימי חנוכה הם ימי שמחה והלל [אבל הטוש"ע חולקים ע"ז], וכן מצינו בגמ' שלדעת ב"ש שנה חנוכה פוחת והולך זה כנגד פרי החג של סוכות שפחתו והלכו, אבל לא מבואר השייכות, ואמנם חנוכה הוא היו"ט הסמוך ביותר לסוכות בלוח היהודי, וכן בשו"ע הם סמוכים, אבל אין לכאורה קשר ביניהם, ובאמת מובא בספר החשמונאים [והביאו בערה"ש סי' תר"ע סק"ה] שהטעם שקבעו חנוכה שמנה ימים הוא משום שלא יכלו לחגוג את חג הסוכות הקודם מחמת שהיו בהחבא מחמת המציק, ולכן רצו להשלימו כאשר קבעו את החג החדש, אבל עכ"פ יש לנו מקור שחנוכה הוא שמנה ימים, ביסודו ולא מסיבה טכנית, אלא שבעצם מהותו חנוכה הוא חג של שמנה ימים. וממילא י"ל ששאר הראשונים שלא הזכירו טעמי הר"ן והב"י, וכגון רש"י ורמב"ם, גם הם יסברו שחנוכה הוא שמנה ימים בעצם מצד עצמו, וכן משמע מלשון הפזמון: בני בינה ימי שמנה קבעו שיר ורננים, ומשמע שיש בזה בינה לקבוע את החג לשמנה ימים, אבל יש לבאר הענין בזה. ואף שיש לומר שהראשונים הנ"ל שהבאתי הרי הם בעלי קבלה ורמז, ואפשר שרק מצאו כעין אסמכתא לקשר סוכות וחנוכה, אבל נביא מקורות משני גדולי הראשונים שכתבו ג"כ את הקשר הזה, וביארו באופן מחודש עד מאד.

ונקדים דהנה לפי הפשט הידוע רבו הקושיות המפורסמות, ובראשם קושית הב"י שכולם דנו ודשו בזה, ועוד קושית הפנ"י שהרי טומאה הותרה בציבור ומדוע הוצרכו לנס, ועוד קושית הפר"ח שבחו"ל היה להם לתקן תשעה ימים משום ספיא דיומא, ועוד קשה שהרי בבהמ"ק היו נסים גלויים כל יום, ואפילו בבית שני שלא היו שם עשרה נסים אבל היו שם הרבה נסים ולא התפעלו כלל מזה, ובפרט נס שמן שהיה יכול להדלק כל הלילה הרי זה אירע כסדר, שנה מערבי היה בו מדה ככל הנרות ואעפ"כ דלק כל היום, וא"כ מדוע הרשים הנס של שמונת ימים אותם כ"כ עד שקבעו זה ליו"ט? ועוד קשה קושית המאירי

1. ובאמת זה קושית הרבה ראשונים מדוע גומרים את ההלל בכל יום מימי חנוכה כמו שעושים בסוכות ולא כמו בפסח, שהרי החילוק בין סוכות לפסח הוא שכל יום הוא יו"ט בפ"ע משום הקרבת הקרבנות, אבל בחנוכה הלא לא הקריבו קרבן מיוחד בכל יום וא"כ הו"ל להיות כמו בפסח. וזה הקשה בשבולי לקט סי' קע"ד והובא בב"י תרפ"ג ותירץ שלשה תירוצים, עיי"ש וצ"ח לכאן, וכן הוא באבודרהם דף רב, וכן הוא בתוס' תענית כ"ח ב, ובדקדוק שינוי הלשון שבין השבולי לקט ובין התוס' כתב במעדני מלך שנחלקו בתירוצי הב"י לגבי שמנה ימים, עיי"ש דבר נחמד. ועכ"פ

מדוע תקנו לגמור את ההלל בכל יום של חנוכה, הלא בפסח גומרים את ההלל רק ביום א', וכי גדול חנוכה מפסח? וז"ל רבינו יהונתן הכהן מלוניל² עמ"ס שבת דף כ"א ב': לשנה אחרת קבעום שמנה ימים טובים – כל השמנה ימים, שלא נעשה נס כזה לישראל, שאלו פרעה לא גזר על המצות, ויון הרשעה גזרה, לפיכך האריכו אלו הימים כשיעור החג, שיהא שמנה ימים להזכיר בהם הנס, ואפילו לא היה נעשה להם נס בשמן, כמו כן היו שמחים ומזכירים מעשה נסים כשיעור יו"ט הארוך מכל המועדות, אך לא היו מדליקין נרות כלל, אלא מהללים ומרוממים כשאר מועדות, וכשבא ונכפל להם נס בשמן, הוסיפו להדליק הנרות, להזכיר כפילת הנס, עכ"ל. וכן העתיק דבריו בנמו"י וז"ל ויש שפירשו שלא נעשה נס כזה בישראל אפילו בלא נס של שמן, שפרעה לא גזר על דתינו ומלכות הרשעה גזרה על בטול המצות, ולכן תקנו שמנה ימים כשיעור ימי החג, עכ"ל. ומשמע מהמשך לשונו שמתחלה קבעו שמנה ימים בלי שום קשר לנס פך השמן, אלא שקבעו שמנה ימים להלל ולהודאה משום שזה החג הארוך ביותר בתורה והרגישו שלא יכולים לקבוע יותר מזה, ורק אח"כ כשדלק שמנה ימים ראו שזה נס כפול אז הוסיפו הדלקת הנרות, ולפ"ז כל הקושיות האלו נופלות, דהשמנה ימים לא שייכות כלל לנס פח השמן, אלא זה משהו אחר לגמרי, שחפשו מה הוא היו"ט הכי ארוך ביהדות ועפ"י תקנו את היו"ט של חנוכה, שלא רצו לעשות יותר מדיני התורה, אבל ודאי לא פחות כי זה הנס היותר גדול שקרה אי פעם ליהודים, משום שזה היה נס של רוחניות. ועפ"י הקשר לסוכות הוא רק בזה שהוא היו"ט היותר ארוך מכל היו"ט שבתורה. ומובן ג"כ מדוע סברי ב"ש שילפינן מפרי החג את כמות ההדלקה, וגם מובן מדוע תקנו לגמור את ההלל, כי רצו לתקן שתהיה דומה ליו"ט של סוכות בכל מובניו, והכל א"ש לפי מהלך זה.

אבל למעשה חזינן ששאר הראשונים לא הבינו את הסוגיא באופן זה, ואולי לא היה להם דברי הר"י מלוניל, אבל מדברי שאר הראשונים מבואר להדיא שנס פח השמן של שמנה ימים הוא מה שקבע את הנס, שמכיון שראו שדלק שמנה ימים לכן קבעו את היו"ט לשמנה ימים³, וכבר העירו כ"ז המגהיהים על חידושי ר"י לוניל, עיי"ש. ולכן נראה לבאר באופן אחר.

והנה ידוע כבר בשם מהר"ל ועוד שעיקר הנס היה נס המלחמה וזה מה שאנו מזכירים בעל הניסים, אלא שעל ידי נס הנרות באו להכרה שנס המלחמה בא מהשי"ת ולא מכחם ועוצם ידם, וכ"כ עוד הרבה. אבל תמוה לפ"ז שגם בהנרות הללו, שזה הנוסח שאנו אומרים בשעת ההדלקה, גם בזה לא נאמר כלום בנוגע לנס פח השמן, ואדרבה שם כתוב הנרות הללו אנו מדליקים על הנסים ועל הנפלאות ועל התשועות ועל המלחמות וכו', ולא אומרים כלום על נס פח השמן, וזה לכאורה עיקר חסר

לפי דברינו בהמשך הדיון שכל יסוד החנוכה מיוסד על סוכות לק"מ.
2. מהדרור הקודם של הראשונים, חברו של הרמב"ם, ובעל פירוש רבינו יהונתן על הר"ף מסכת עירובין.
3. ולדוגמא עייין מאירי, שהוא תירץ דמכיון שלנס פך השמן קבעו להדליק שמונת יום דכל יום היה הנס מתרבה, לכן קבעו לומר הלל שלם שמונת ימים, וכ"כ תוס' בתענית דף כ"ח ע"ב, וכעיי"ז בריטב"א שמה"ט קבעום רק לשנה אחרת כי לא היו יודעים כמה זמן ימשך הנס, וכל שהשמן היה נמשך היו עושים יו"ט,

מן הספר. וגם תמוה שבעל הניסים אנו אומרים והדליקו נרות בחצרות קדשך אבל לא אומרים כלום על נס פח השמן, ומשמע שזה בכלל לא עיקר נס חנוכה, אבל א"כ למה מזכירים בכלל והדליקו נרות בחצרות קדשך.

והנה מצינו דבר חדש במשנ"ב דעל מש"כ הרמ"א שיש קצת מצוה בריבוי הסעודות בחנוכה משום שבאותן הימים היה חנוכה המזבח. ובמשנ"ב הביא שתי ביאורים, א' שמלאכת המשכן נגמרה בכ"ה כסלו וכו', וזה חנוכה המזבח שבימי משה, וב' גם שם בימי אנטיוכוס טמאו ההיכל ועשו חנכת הבית בשמנה ימים אלו בבית, ובשונה הלכות הוסיף שחסר כאן "המקדש", והיינו שעשו חנוכה הבית שמנה ימים בזמן נס חנוכה. והקשה מחבר ספר "דרשו" על המשנ"ב, הלא מצינו שחנוכה המשכן וחנוכה בית המקדש הראשון על ידי שלמה המלך לא היו אלא שבעה ימים, ותיירץ שמ"מ חנוכה הבית בימי החשמונאים היתה שמנה ימים, והביא טעם הדבר שהיו צריכים לבנות את המזבח ולתקן כלי שרת והתעסקו בזה שמנת ימים, וזה כטעם האו"ז הנ"ל, ולפי"ד הרי זה שוב דבר טכני, שבאמת רצו לעשות חנוכה הבית רק שבעה ימים אבל הוצרכו לעוד יום בשביל תיקון הבית, ודומה לטעם הראשונים שהוצרכו לשמנה ימים בשביל שמן זית.

אבל נראה שאין זה נכון, אלא מבואר כאן דבר חדש, שאמנם חנוכה היא שבעת ימים, אבל חנוכה הבית לאחר תקופה של עונש או כעס מהקב"ה לכלל ישראל, ואח"כ יש ריצוי ופיוס ביניהם והשכינה חוזרת לשרות אצל כלל ישראל או צריכים לעשות חנוכה הבית של שמנה ימים, ורק ביום השמיני אפשר לדעת שהקב"ה התפייס ואז שורה השכינה מחדש. ויסוד זה נתייחד לאחר הקמת המשכן, שחינכו את הבית בשבעת ימי המלוואים, אבל עדיין לא נגמר החנוך, אלא אח"כ ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולזקני ישראל ויאמר אל אהרן קח לך עגל בן בקר לחטאת, ופירש"י להודיע שמכפר לו הקב"ה ע"י עגל זה על מעשה העגל וכו', ושור ואיל לשלמים גו' כי היום ה' נראה אליכם, ופירש"י להשרות שכינתו במעשה ידיכם, ואחר שהקריבו כל הקרבנות פירש"י לפי שכל ז' ימי המלוואים כו' לא שרתה בו שכינה, והיו ישראל נכלמים ואומרים למשה, משה רבינו כל הטורח שטרחנו שתשרה שכינה בינינו ונדע שנתכפר לנו עון העגל, לכך אמר זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה' וכו', ואז ותצא אש מלפני ה' ותאכל על המזבח את העולה ואת החלבים וירא כל העם וירנו ויפלו על פניהם, ואז ידעו הכל שנמחל להם על עון העגל, שאז שרתה שכינה ביניהם, זה היתה עבודת היום השמיני שרק אז נתפייס הקב"ה על מעשה העגל ונתרצה בכלל ישראל.

והנה האש הזו היתה קיימת כל ימי המשכן וכל ימי הבית הראשון, אבל בבית שני אפילו בימי שמעון הצדיק שוב לא היתה אש מן השמים והיו צריכים להביא אש מן הכהנים כדאיתא ביומא דף כ"א, ולכן בימי החשמונאים לא ידעו הכהנים אם העבודה שלהם נתקבלה לפני הקב"ה, שהרי סילק השכינה מהם בעבור מה שפרצו היונים, וזה היה בגין פריצי בני ישראל המתיוונים, וכבר ביאר הב"ח שעיקר הענין היה שהתירשלו בעבודה, ולכן עכשיו שכבשו את הבית מידי היונים, וטהרו את הבית והמזבח, ותקנו את הכלי שרת, אבל לא ידעו אם נתקבלה לפניו ואם נתרצה, ולכן והדליקו נרות בחצרות קדשך, ואף שהיה

שם רק מדת יום אחד מ"מ רצו שיבוא סימן מן השמים שעבודתם מתקבלת והקב"ה מתרצה והשכינה חוזרת למקומה, ובשביל זה צריכים עבודת חינוך של שמנה ימים, שבעת ימי המלוואים – שבהם היו עסוקים בשיפוץ ובטיהור כמש"כ באו"ז – וביום השמיני הוא היום שה' נראה אליכם, בדיוק כמו אצל המשכן, ולכן כאשר דלק שמנה ימים וראו חיבתם אצל המקום, אז קבעו יום טוב להלל ולהודות על שהשרה הקב"ה בישראל, לא על נס ההדלקה, שזה באמת לא היה נס גדול לכשעצמו, אלא על שהתרצה ונתפייס הקב"ה עמם. וזה בדיוק כמו מה שאירע בחטא העגל, ומכיון שאז כתוב בפירוש בפסוק שיצאה אש מאת ה' וחזרה שכינה למקומה, כמו כן הבינו חז"ל שהקב"ה עשה לנו נס כזה, לא משום שהוצרכו לכך, אבל אך ורק להראות שהשכינה שורה בישראל, וזה עדות לכל העולם כולו שישראל וקב"ה וארייתא עדיין חד הוא.

ועיין רמב"ן בפרשת נשא ז' פ"ג כאשר הוא מפרש את ענין חנכת הנשיאים שהקריבו קרבנות לחנוך את המזבח, הוא מסביר שבאמת לא היה ציווי ע"ז שיש ענין של חנכת המזבח, אלא שזה מה שרצו הנשיאים "והנה השם הנכבד הסכים על דעת הנשיאים וצוה נשיא אחד ליום יקריבו, ולפיכך יתכן שהיא מצוה לדורות שיחנכו לעולם בית המקדש והמזבח, ולכך עשה שלמה חנכת הבית כו' וכן אנשי כנסת הגדולה עשו חנכה דכתיב [עזרא ו' טו] ועבדו בני ישראל כהניא ולואי ושאר בני גלותא חנכת בית אלהא כו' וכן לימות המשיח שנאמר ביחזקאל (מג-כו) שבעת ימים יכפרו את המזבח וטהרו אותו ומלאו ידיו ויכלו את הימים והיה ביום השמיני והלאה יעשו הכהנים על המזבח את עולותיכם ואת שלמיכם, והיא חנכה למזבח במלוואים כו' ונצטוונו בהן לדורות עכ"ל הרמב"ן, הרי שזה מצוה שבכל פעם שמחדשים את המקדש צריך לעשות חנוכה הבית, ולעת"ל יהיה חנכה של שמנת ימים, זה מה שקורה הרמב"ן ימות המשיח, וכל פעם שמחנכים זה יכול להיות חשבון מיוחד של כמה ימים, אבל לאחר שאירע חורבן וצריכים פיוס ועושים את זה על ידי הקרבת קרבנות, אלא שצריכים איזה סימן מן השמים שנתקבלה עבודתם והיא רצויה לפני המקום, ואצל המשכן זה היה כאשר יצאה אש מהשמים, ובחנוכה קיימו את המצוה הזאת לחנוך את המקדש בשמנה ימים, אבל מכיון שלא ידעו אם נתקבלה עבודתם ונתכפר להם על עון המתיוונים, לכן הראה להם הקב"ה שעשו כהוגן, והפח שמן שהיה בכוחו לדלוק יום אחד דלק שמנה ימים, להראות שהשכינה שורה בישראל.

ויובן שפיר לפ"ז מש"כ הרמב"ן ריש בהעלותך שכאשר חלשה דעתו של אהרן על שלא הקריב את חנוכה הנשיאים או הובטח לו שלך גדול משלהם שמזרעו יהיה חנוכה בית חשמונאי ועל ידי זרעו יתגלגל הנס של חנוכה, אבל לא מסביר הרמב"ן מה הקשר בין הדלקת נרות חנוכה לחנוכה המשכן, אבל לפמש"כ הכוונה שכמו שבחנוכה הנשיאים חנכו את המשכן, כמו כן כאן בחנוכה בית חשמונאי חנכו את המקדש, אלא שאז נעשה החינוך על ידי קרבנות ואש, ועכשיו נעשה החינוך על ידי הדלקת המנורה, וזה גדול משלהם, משום שהקרבנות בטלים בחורבן הבית, אבל נס חנוכה חי וקים עד היום הזה כמבואר שם ברמב"ן. [ולכן אצל הרבה נהוג לומר ויהי נועם ה' אלקינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו בשעת הדלקת נרות חנוכה, והיינו משום שזה התפלה שהתפללו ביום השמיני לאחר שראו שהתפייס הקב"ה

לאחר חטא העגל, ודו"ק.]

ונבין לפ"ז היטב נוסח על הנסים הנ"ל דלא נזכר כלל ענין נס השמן. ומבואר כמש"כ, שהעיקר כאן הוא שבאו לדביר ביתך, ופנו את ההיכל, וטהרו את מקדשך, והדליקו נרות בחצרות קדשך, והיינו שחינכו את הבית, ואז קבעו שמנת ימי חנוכה אלו להודות ולהלל לשמך הגדול, כלומר על שהחזיר את השכינה לכלל ישראל, לא על זה שדלק הנר, כי על זה לא קובעים יו"ט, אלא קבעו את היו"ט להודות ולהלל לשמך הגדול על שהשרה את השכינה בכלל ישראל שראו את זה על ידי והדליקו נרות בחצרות קדשך.

ולפ"ז לא קבעו שמנת ימי חנוכה משום שדלק שמנה ימים בנס, שהרי באמת לא דלק בנס שמנה ימים וכקושית הב"י, אלא קבעו את החג על שם החנוכה, חנוכת הבית, שמכיון שדלק שמנה ימים, ממילא חנוכת הבית הזו היתה שמנה ימים, ומכיון שכאן נקבעה החנוכה לשמנה ימים ממילא קבעו חג שמנה ימים, וזה פשוט. והב"י לשיטתו שהסביר את השמנה ימים שזה סיבה טכנית ולכן הוקשה לו מדוע היה שמנה ימים, אבל לפ"ז לק"מ מעיקרו.

ולפ"ז מן היטב הקשר בין חנוכה לסוכות כנ"ל בשם הרוקח ובעל הטורים, דהנה ידועים ומפורסמים דברי הגר"א שחג הסוכות היתה עדות שהקב"ה החזיר שכינתו לכלל ישראל

לאחר חטא העגל, וז"ל בעל עבודת הגרשוני: ואמר הגאון ז"ל ששורש הטעם של מצות סוכה היא על מה שחזר הקב"ה ונתרצה לשכון בתוך בני ישראל ולא למסור אותם למלאך כו' והתחלת החזרת השכינה לישראל היתה בט"ו תשרי וכו', וזה "רצית בנו", אבל באמת אנו יודעים שתהליך הריצוי שלאחר חטא העגל לא נגמר עד היום השמיני של סוכות, יום שמיני עצרת, כאשר מסתלקים אוה"ע ורק הקב"ה וכן"י חוגגים ביחד, וזה בדיוק מה שאנו חוגגים בחנוכה ג"כ, שאחר שגירשו את היונים ואת המתיונים, חוגגים את חנוכת הבית, וחגיגה כזו היא חגיגה של שמנה ימים, שרק אז ידעה כנס"י שנתרצה ונתפייס לה לגמרי, וזה לא ידעו עד זאת חנוכה!

ונמצא לפ"ז שזאת חנוכה הוא עיקר היו"ט, שמכיון שהגענו ליום השמיני ממילא הגענו להכרה של ריצוי ופיוס, שזה יסוד היו"ט, ממילא זאת חנוכה, ובודאי אילו היה נס השמן רק שש ימים או שבעה או אפילו תשעה, לא היתה זה זאת חנוכה, כי העיקר הוא הסימן מהשמים שנתפייס הקב"ה ומסכים לשרות שכינתו עלינו, וכמו במשכן לאחר חטא העגל, הסימן לזה הוא דוקא ביום השמיני, ולכן זה נהיה עיקר המטרה של חנוכה, ובדוקא חינכו את הבית כאן בדוק כמו שחינכוהו לאחר חטא העגל, ובזה סתמו את טענת היונים שכתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל!